

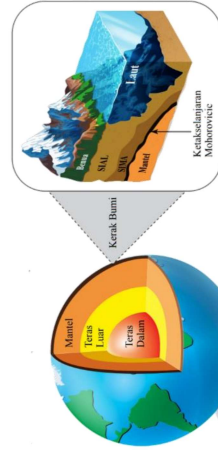
Bab 5 : Pergerakan Plat Tektonik

5.1 Struktur Bumi

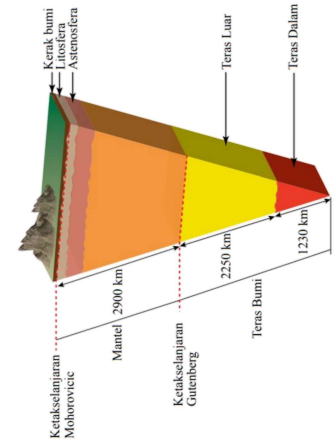
Bumi ada 3 lapisan utama :

- i. Kerak bumi,
- ii. mantel, dan
- iii. teras bumi.

Kerak Bumi	<ul style="list-style-type: none"> • Lapisan luar bumi : pepejal dan keras. • Ada 2 bahagian : <ul style="list-style-type: none"> i. SIAL, dan ii. SIMA. • Ketebalan : Antara 5 – 65 km.
Lapisan SIAL	<ul style="list-style-type: none"> • Kaya dengan silika dan Aluminium. • Granit – batuan utama. • Di atas SIMA. • Ketebalan : Antara 30 – 50 km. • Ketumpatan : 2.65 g/cm³ – 2.7g/cm³.
Lapisan SIMA	<ul style="list-style-type: none"> • Kaya dengan Silika dan Magnesium. • Basalt – batuan utama. • Di bawah lapisan SIAL. • Ketebalan : Antara 5 – 10 km. • Ketumpatan : 2.8 g/cm³ – 3.1g/cm³.

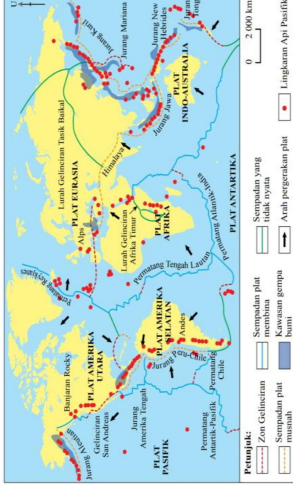
Mantel	<ul style="list-style-type: none"> • Di bawah lapisan kerak bumi. • Ada lapisan atmosfera yang mengalami arus perolakan dan boleh menyebabkan kejadian gempa bumi dan letusan gunung berapi. • Ada batu batan : Ketumpatan berbeza. • Ketumpatan : 3.0 g/cm³ – 3.37/cm³. • Ketebalan : 2900 km. • Suhu : antara 800°C - 1600°C. • Dipisahkan dari kerak bumi oleh lapisan Ketakselanjarian Mohorovicic.
---------------	--

Teras Bumi	<ul style="list-style-type: none"> • Dikenali : Barisfera. • Di bawah lapisan mantel. • Ketebalan : 3480 km. • Kaya dengan logam nikel dan besi. • Suhu : 3000°C - 5000°C. • Dipisahkan dari mantel oleh lapisan Ketakselanjarian Gutenberg. • Ada 2 bahagian : <ul style="list-style-type: none"> i. Teras Luar, dan ii. Teras Dalam.
Teras Luar	<ul style="list-style-type: none"> • Batu-batu dalam bentuk cecair. • Ketebalan : 2250 km. • Ketumpatan : 10 g/cm³ – 12.3 g/cm³. • Suhu : Mencapai 3000°C.
Teras Dalam	<ul style="list-style-type: none"> • Batu-batu pepejal. • Ketebalan : 1230 km. • Ketumpatan : 13.3g/cm³ – 13.6 g/cm³ • Suhu : Mencapai 5000°C.

5.2 Sempadan Plat Tektonik Dunia

- Plat tektonik : Kepingan – kepingan kerak bumi yang bergerak antara satu sama lain membentuk sempadan.
- Pergerakan plat berlaku akibat arus perolakan magma di dalam lapisan mantel yang menghasilkan proses pertembungan dan pencapahan plat.
- Sempadan Plat Tektonik boleh dikesan di kawasan yang mengalami gempa bumi dan aktiviti gunung berapi.

- Kerak bumi terdiri daripada plat benua dan plat lautan.
- Pergerakan plat berlaku akibat pergerakan arus perolakan yang terdapat di dalam lapisan mantel.
- Kesan perolakan : Berliku pergerakan plat benua dan plat lautan.

Plat lautan
<ul style="list-style-type: none"> • Plat Pasifik • Plat Antartika

Plat benua
<ul style="list-style-type: none"> • Plat Amerika Utara • Plat Amerika Selatan • Plat Eurasia • Plat Afrika • Plat Indo - Australia

Sempadan plat : Lokasi 2 plat tektonik bertemu

5.3 Kesan Pergerakan Plat Tektonik

- Proses pergerakan plat terbahagi kepada dua :
  - i. pertembungan plat, dan
  - ii. pencapahan plat.
- Pertembungan plat terjadi apabila dua plat bertembung antara satu sama lain disebabkan daya mampatan.
- Pencapahan plat berlaku apabila dua plat bergerak menjauhi antara satu sama lain disebabkan daya tegangan.
- Bentuk muka bumi yang terhasil :

Bentuk muka bumi :	Bentuk muka bumi :	Bentuk muka bumi :
<ul style="list-style-type: none"> • Jurang lautan • Arka pulau Contoh : <ul style="list-style-type: none"> • Jurang Peru – Chile • Kepulauan Jepun • Kepulauan Hawaii 	<ul style="list-style-type: none"> • Jurang lautan • Banjaran gunung lipat Contoh : <ul style="list-style-type: none"> • Jurang Mariana (Filipina) • Banjaran Andes (Amerika Selatan) 	<ul style="list-style-type: none"> • Banjaran gunung lipat • Banjaran Himalaya
a) Plat lautan dengan plat lautan	b) Plat lautan dengan plat benua	c) Plat benua dengan plat benua

Pertembungan Plat

Pergerakan Plat

Pencapahan Plat

- Kesan pergerakan plat di negara – negara yang berada di kawasan Lingkaran Api Pasifik telah menyebabkan wujud beberapa fenomena alam seperti :
  - i. tsunami,
  - ii. gempa bumi, dan
  - iii. letusan gunung berapi.

Tsunami
<ul style="list-style-type: none"> • Gempa bumi yang berlaku di dasar lautan berisiko tinggi menghasilkan gegaran dan ombak besar (tsunami) membanjiri persisiran pantai. • Contoh :   <ul style="list-style-type: none"> - Aceh (Indonesia), 2004 dan - Tohoku (Jepun), 2011 telah menyebabkan kemusnahan harta benda dan mengorbankan nyawa ramai penduduk di kawasan tersebut.
Gempa bumi
<ul style="list-style-type: none"> • Boleh berlaku di daratan dan di dasar lautan. • Gempa bumi di darat berlaku di :   <ul style="list-style-type: none"> - Ranau (Sabah), Jun 2018, dan - Greece, Oktober 2018.   • Gempa bumi di lautan :   <ul style="list-style-type: none"> - Palu, Sulawesi (Indonesia), September 2018.
Letusan gunung berapi
<ul style="list-style-type: none"> • Terjadi apabila arus perolakan berlaku dalam mantel dan memaksa magma keluar ke permukaan bumi melalui rekahan kerak bumi samara pergerakan plat. • Magma yang keluar ke permukaan bumi akan membentuk lava, iaitu lava asid dan lava bes. • Lava asid : Lebih pekat, mengalir perlahan, cepat membeku dan membentuk curam. • Lava bes : Cair, lambat membeku, mengalir jauh dan membentuk cerun landai. • Contoh :   <ul style="list-style-type: none"> - Gunung Berapi Kilaue (Hawaii), dan - Letusan Gunung Berapi Fuego (Guatemala), November 2018.

a) Plat lautan dengan plat lautan	b) Plat benua dengan plat benua
Bentuk muka bumi : <ul style="list-style-type: none"> - Permatang tengah lautan Contoh : <ul style="list-style-type: none"> - Permatang Tengah Lautan (Atlantik) 	Bentuk muka bumi : <ul style="list-style-type: none"> - Lurah gelinciran - Gunung bongkah Contoh : <ul style="list-style-type: none"> - Lurah gelinciran Afrika Selatan - Gunung Black Forest (Jerman)

5.4 Kesan Tsunami, Gempa Bumi, & Letusan Gunung Berapi Terhadap Manusia & Alam Sekitar

Kesan kepada Manusia	
Negatif	Positif
<p>Mengorbankan nyawa</p> <ul style="list-style-type: none"> Kejadian tsunami, gempa bumi dan letusan gunung berapi mengorbankan ramai nyawa penduduk. Contoh : Kejadian gempa bumi di Mexico, 2017 menyebabkan seramai 465 orang penduduk terkorban. <p>Kemusnahan harta benda</p> <ul style="list-style-type: none"> Letusan Gunung Berapi Sinabung, Jun 2014 telah menyebabkan kemusnahan harta benda. Ini menyebabkan penduduk menanggung banyak kerugian bagi memperbaiki kerosakan tersebut. Contoh : Kerosakan rumah, perabot dan kenderaan. <p>Kemusnahan kemudahan infrastruktur</p> <ul style="list-style-type: none"> Tsunami, gempa bumi dan letusan gunung berapi di Jepun dan Indonesia pada tahun 2004 turut memusnahkan kemudahan infrastruktur. Terdapat kemudahan infrastruktur yang mengalami kerosakan yang teruk dan ditenggelami air. Contoh : Jalan raya, jalan kereta api, pelabuhan dan lapangan terbang. 	<p>Menggalakkan pelancongan</p> <ul style="list-style-type: none"> Tasik kawah yang terhasil akibat letusan gunung berapi menggalakkan aktiviti pelancongan. Pelancong dapat menjalankan aktiviti rekreasi bersama keluarga di kawasan tersebut. Contoh : Tasik Licancabur (Chile) dan Danau Toba, Sumatera (Indonesia). <p>Menggalakkan aktiviti pertanian</p> <ul style="list-style-type: none"> Tanah gunung berapi mengandungi lava bes sesuai untuk pertanian. Contoh : Penanaman kapas di Dataran Tinggi Deccan (India) dan penanaman padi secara teres di Pulau Jawa (Indonesia). <p>Sumber tenaga alternatif</p> <ul style="list-style-type: none"> Geiser yang ada di kawasan gunung berapi ialah sumber tenaga alternatif bagi menghasilkan tenaga geoterma. Geoterma : Guna untuk hasilkan elektrik. Contoh : Iceland, New Zealand dan Mexico. <p>Perlombongan sulfur</p> <ul style="list-style-type: none"> Letusan gunung berapi menggalakkan perlombongan sulfur. Sulfur : Guna dalam industri pembuatan baja fosfat, mancis dan racun serangga dan racun kulat. Contoh : Kawah Ijen (Indonesia dan Kysuvik (Iceland)

Kesan kepada Alam Sekitar	
Negatif	Positif
<p>Kepususan flora dan fauna</p> <ul style="list-style-type: none"> Letusan gunung berapi akan menyebabkan kepupusan flora dan fauna. Flora dan fauna yang berada di kawasan gunung berapi akan musnah akibat terkena lava yang panas. Contoh : Santa Ana (El Salvador, 2005) dan Kilauea (Hawaii, 2018) <p>Kemusnahan habitat flora dan fauna</p> <ul style="list-style-type: none"> Tsunami dapat memusnahkan habitat flora dan fauna. Menyebabkan habitat flora dan fauna : Hutan paya bakau, ikan, udang dan ketam musnah. Contoh : Tsunami di Thailand 2004 dan Jepun 2011. <p>Pencemaran alam sekitar</p> <ul style="list-style-type: none"> Letusan gunung berapi menyebabkan pencemaran udara, air dan tanah. Debu dan asap yang mengandungi sulfur dioksida, karbon dioksida, debu serta habuk terampai yang terhasil semasa letusan tersebut menyebabkan udara, air dan tanah tercemar. Contoh : Letusan Gunung Berapi Pinatubo (Filipina, 1991) 	<p>Perubahan landskap</p> <ul style="list-style-type: none"> Letusan gunung berapi menyebabkan perubahan landskap terhadap kawasan sekitar. Pembentukan tasik genahar menghasilkan pandangan darat yang menarik di kawasan sekitarnya. Contoh : Tasik Quilotoa (Equador) dan Tasik Sete Cidades, Azores (Portugal)

5.5 Langkah – Langkah Mengurangkan Risiko Bencana Tsunami, Gempa Bumi dan Letusan Gunung Berapi

<p>Memasang alat pengesan tsunami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kebanyakan negara di rantau Asia telah mengambil langkah berjaga – jaga dengan memasang alat pengesan tsunami, iaitu <i>Deep-ocean Assessment and Reporting of Tsunamis (DART)</i> . • Contoh : Memasang DART di kawasan perairan pantai yang berisiko mengalami tsunami. • Malaysia : DART dipantau oleh Jabatan Meteorologi Malaysia (MET) . • Agensi Pengurusan Bencana Negara (NADMA) berperanan penting membantu masyarakat menghadapi bencana alam. • Contoh : Menjalankan aktiviti ASEAN Committee Disaster Management (ACDM) . 	<p>Mewujudkan zon penempatan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Untuk mengelakkan hakisan pantai semasa kejadian tsunami. • Menanam pokok bakau di sepanjang persisir pantai : Bagan Lalang, Sepang, (Selangor) .
<p>Latihan menghadapi bencana alam</p> <ul style="list-style-type: none"> • Latihan tentang cara – cara unik menyelamat diri perlu dijalankan. • Contoh : <ul style="list-style-type: none"> - Murid – murid di Jepun dilatih berlindung di bawah meja ketika berlaku gempa bumi. - Pekerja yang bekerja di bangunan tinggi dilatih mengosongkan bangunan dengan cepat jika terdapat amaran tsunami. - Penduduk memakai topeng muka untuk mengelakkan sesak nafas dan asma. 	<p>Kempen kesedaran alam sekitar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kempen kesedaran tentang alam sekitar dijalankan untuk memberi pendedahan kepada masyarakat tentang cara – cara menjaga alam sekitar dan kepentingan hutan paya bakau di kawasan pinggir pantai sebagai penempatan ombak. • Contoh : Kempen penanaman anak pokok bakau dijalankan oleh <i>United Way Mumbai (UWM)</i> di India dan pertubuhan <i>Save Freedom Island Movement (SFIM)</i> di Manila (Filipina) .
	<p>Teknologi kalis gempa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ini dapat membantu mengurangkan risiko bangunan runtuh dan mengalami kerosakan teruk. • Antaranya ialah memasang gentian karbon pada bahagian luaran dan dalam bangunan, menggunakan peredam seismik sebagai kerangka bangunan dan meletakkan pelapik getah sebagai alas bangunan untuk menahan gegaran. • Contoh : Jepun, bangunan kalis gempa dibina untuk mengelakkan kerosakan teruk pada bangunan semasa gempa bumi.